

КРОЗ СИТО РЕВИЗИЈЕ

Утврђено је да посттрауматски стресни поремећај (ПТСП) стоји у нешто више од 3.000 медицинских картона учесника ратних дејстава за последњих 15 година. За дијагностиковање тог психичког поремећаја потребно је двогодишње праћење симптома, који почињу да се испољавају до шест месеци после трауматичних догађаја. Шта се крије иза захтева за надокнаду нематеријалне штете због ПТСП, које су поједини бивши војни резервисти недавно упутили на адресу Министарства одбране?

Прошло је више од осам година како је на тлу Балкана заћутало оружје. Последња деценија 20. века, а посебно 1999. година, дубоко је урезана у сећање грађана Србије. Свима је било тешко, а најтеже људима у униформи. Страх за сопствени живот и живот ближњих, страшне слике које не трпе описе, многим војницима су оставили психичке ожиљке.

Као једна од последица опасних ратних ситуација, страха и призора ужаса код поменутих особа, јавља се посттрауматски стресни поремећај (ПТСП), који понекад прерасте и у трајни поремећај личности. Држава је протеклих година на различите начине помагала тим људима, иако постоји консензус да би требало предузети делотворније кораке ради њихове социјализације и материјалног збрињавања.

Иако је прошла скоро деценија откако су престала борбена дејства поједини војни резервисти обратили су се тек недавно за помоћ психијатру због ПТСП, а недуго затим поднели захтеве Министарству одбране за накнаду нематеријалне штете по том основу.

Да ли је пажња јавности за проблем ратних траума, због недавног покушаја самоубиства младића, учесника у борбеним дејствима на Косову, потакла појединце да сопствене проблеме назову правим именом или је посреди користољубље? Шта је у позадини рачуна који осам година после рата држави испостављају неки њени борци, разговарали смо са пуковником др Мирославом Радовановићем, начелником Клинике за психијатрију ВМА.

■ ГДЕ ЈЕ ГРЕШКА

Од начелника Клинике за психијатрију сазнали смо да је спроведена интерна анализа о броју особа са посттрауматским стресним поремећајем за протеклих 15 година и да нас резултати сврставају у светски просек. Наиме реч је о нешто више од 3.000 случајева, што према различитим класификацијама чини од 0,8 до два посто учесника у борбеним дејствима. Подаци о стотинама хиљада људи са тим психичким поремећајем, које су поједини медији изнели у јавност, не одговарају истини. Наиме, око 20 процената учесника рата су психотрауматизовани, а од тог броја око осам посто развија ПТСП.

— У јавности је речено да је 400.000 људи учествовало у рату, а да на основу тога постоји око 80.000 са ПТСП, што није тачно. Догодило се да је неко погрешно протумачио проценте и тиме изазвао забуну — објашњава пуковник др Мирослав Радовановић.

— У јавности је речено да је 400.000 људи учествовало у рату, а да на основу тога постоји око 80.000 са ПТСП, што није тачно. Догодило се да је неко погрешно протумачио проценте и тиме изазвао забуну — објашњава пуковник др Мирослав Радовановић.

Према његовим сазнањима, проблем надокнаде нематеријалне штете ветеранима рата траје већ дуже време, али је актуелизован упоредо са протестима резервиста поводом наводно неисплаћених ратних дневница.

— Колико је мени познато, људи који су из тих кризних времена изашли са одређеним психичким

Пуковник др Мирослав Радовановић, начелник Клинике за психијатрију ВМА

последикама, у великом проценту су већ остварили неку врсту одштете због нарушеног здравља. Та су давања исплаћивале цивилне структуре и фондови на локалном нивоу. Није ми познато да на нивоу државе постоје јединствени критеријуми према којима се, у односу на проценат инвалидности, исплаћује одређена сума – каже др Радовановић. Он наводи да је, када је о посттрауматском стресном поремећају реч, уобичајено да се степен инвалидности креће до највише 60 посто, а најчешће између 30 и 40 процената.

Лица која су учествовала у рату као војни резервисти, после скидања униформе здравствену заштиту остваривала су у цивилним установама, тако да су већину дијагностикованих ПТСП потписали цивилни психијатри. Међутим, недавно се психијатријској служби Војне болнице у Нишу обратила група људи, углавном учесника у протеклим ратовима, жалећи се на симптоме који указују на постојање психичких траума. Неки су захтевали и да им се ревидира, тј. повећа степен претходно утврђеног инвалидитета. Недуго затим они су упутили одштетне захтеве Министарству одбране.

Министарство је у Ниш упутило радни тим под руководством др Радовановића, са задатком да испита ваљаност медицинске и друге документације у случајевима дијагностикованог ПТСП током протекле две године. Извештај радне групе указивао је на озбиљне пропусте у процедури.

– Наш тим, морам рећи, није улазио у ваљаност дијагноза, него је сагледао првенствено фотокопије приложених докумената. Установили смо да је у том погледу било доста мањкавости – наглашава др Радовановић и наставља. – Реч је, у највећем броју случајева, о две дијагнозе. Прва је постојање посттрауматског стресног поремећаја, а друга, и свакако озбиљнија – јесте трајна промена личности после катастрофичног искуства, што представља трајно психичко стање са озбиљним проблемима. Те дијагнозе су, с обзиром на озбиљност, морале да буду и адекватно аргументоване.

Треба да постоје, пре свега, ваљани докази о учешћу у рату и, што је још важније, подаци о изложености трауматичним искуствима. Дакле, не мора да значи да сваки учесник рата мора бити нужно и психотрауматизован. Ми се овде, на ВМА, свакодневно су-

ПРОГРАМИ ЗА ПОМОЋ

Проблем ветерана рата није само проблем Србије. Многе државе у свету имају развијене програме за помоћ и ресоцијализацију тих особа. И наша земља је применом четворогодишњег програма Министарства за рад и социјална питања показала бригу за људе који су угрозили здравље обављајући ратне дужности. Таквих људи несумњиво има, а поред помоћи коју је држава дужна да им пружи, треба открити истину ко је заиста страдао – и због државе и због морала.

срећемо са људима који су заиста прошли стварне ратне страхоте, али су остали интегрисани у друштво и потпуно психички функционални – каже Радовановић.

ПОД ЛУПОМ СТРУЧЊАКА

Начелник Клинике за психијатрију подвлачи да његов тим није негирао дијагнозе него установио да нису у потпуности поштоване потребне медицинске процедуре, што представља довољан основ да се покрене ревизија налаза. Према његовим речима, већина доказа о учешћу у рату своди се на евиденцију у војним књижицама. Тај податак дословно значи да је лице у одређеном периоду било мобилисано, али не и да је нужно било изложено трауматама.

– Сваки медицински проблем, па и психијатријски, мора да има своју историју. Дакле потребно је да постојање одређене дијагнозе буде потврђено налазима. Није довољно да се човек, осам година после рата, појави и пожали се на психичке тегобе, па да се успостави дијагноза – наглашава Радовановић. Он каже да постоје критеријуми или кластери за утврђивање ПТСП на основу којих се показује да ли се ради о парцијалном или потпуном поремећају. Детаљни психолошки тестови такође су неопходни, а у поменутих случајевима готово да нису спровођени. Радовановић наглашава да је потребна опсежна и

ваљана документација да би се стало иза дијагнозе такве тежине.

– Психичке промене које настају услед изложености трауматичним ситуацијама могу наступити одмах или одложено, најчешће до шест месеци после таквог искуства. Потребно је перманентно праћење клиничког стања око две године да би се открио трајни поремећај личности – објашњава др Радовановић.

Начелник Клинике за психијатрију ВМА очекује формирање тима који ће покренути поступак ревизије дијагноза на основу којих су покренути одштетни захтеви. Ревизија ће подразумевати враћање поступка на почетак и поновно утврђивање медицинских и других чињеница. Биће спроведено такозвано супервештачење, потребни психолошки тестови и провера пратеће документације како би се избегла могућност злоупотреба.

Како каже др Радовановић, могло би да се догоди да свако ко има било какве психичке проблеме који се могу повезати са ратним дејствима тражи одштету. Експертска комисија би требала да „просеје“ дијагнозе и онемогући потенцијалне малверзације.

За неколико месеци требало би да се утврди ко је заиста имао основа да од државе тражи надокнаду. Наш саговорник оцењује да нико неће бежати од те одговорности, али тек када се утврде релевантне медицинске чињенице. ■

Александар ПЕТРОВИЋ